

บทที่ 2

ลักษณะทั่วไปของการวิจัย

1. ความหมายของการวิจัย

ได้มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยไว้หลายอย่าง⁽¹⁾ แต่ที่ปรากฏว่า โดยทั่วไปแล้วมีจุดมุ่งหมายทำนองเดียวกัน กล่าวคือ การวิจัยหมายถึงการค้นคว้าหาความรู้และข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีระเบียบแบบแผน (systematic) ด้วยการใช้วิธีหาเหตุผลสนับสนุนอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ (scientific method) ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบหรือข้อเสนอนะที่เป็นประโยชน์ให้กับปัญหาที่ผู้วิจัยสงสัยใคร่ที่จะรู้ คำตอบหรือข้อเสนอนะดังกล่าวอาจเป็นไปได้ในรูปของการอธิบาย (explanation) หรือ การพยากรณ์ (prediction) หรือการเสนอข้อเสนอนะ (proposition) ในเชิงทฤษฎีที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสะสมความรู้ใหม่ให้แก่วงการที่เกี่ยวข้อง และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจ

จากความหมายนี้ มีสิ่งที่นักศึกษาคควรทำความเข้าใจเพิ่มเติมบางประการ คือ

1.1 การวิจัยเป็นการแสวงหาความรู้หรือข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบและมีระเบียบแบบแผน

ลักษณะเด่นของการวิจัยได้แก่การดำเนินการอย่างมีระเบียบ เป็นไปตามขั้นตอน และมีความเกี่ยวข้องต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเริ่มจากความสงสัยใคร่รู้ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเป็นประเด็นปัญหา แล้วจึงกำหนดเค้าโครงการวิจัยขึ้นจากการตรวจสอบกับแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา จากนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดรูปแบบของการวิจัยที่เกี่ยวกับหน่วยที่ต้นต้องการวิเคราะห์ วิธีการแสวงหาข้อมูลการรวบรวมและจัดระเบียบข้อมูล เรื่อยไปจนถึงการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล

(1) ในที่นี้จะไม่ยกความหมายเหล่านั้นมา เพราะมีหนังสือที่เขียนเรื่องนี้ไว้มาก ควรดูหนังสือบางเล่ม เช่น ธรรมนุญ โสภารัตน์, *วิธีการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ EC 318* (กทม : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2525) หน้า 2 - 3, ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ และ ศิริลักษณ์ ผดุงจันทร์, *หลักระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์* (กทม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 3 - 4. วารสารรามคำแหง, ปีที่ 4, ฉบับที่ 3 (ตุลาคม 2520) และ Gerald S Ferman & J. Levin, *Social Science Research : A Handbook For Students* (New York : Schenkman, 1975), pp. 2 - 5.

กิจกรรมเหล่านี้จะต้องดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน หรือเป็นกระบวนการที่ยอมรับกันทางวิชาการ ระเบียบแบบแผนเป็นเรื่องจำเป็น เพราะจะช่วยให้นำไปทดสอบถึงความถูกต้องของคำตอบหรือข้อค้นพบ (findings) ที่ได้มา ซึ่งความถูกต้องของผลการวิจัยก็ย่อมจะขึ้นอยู่กับระเบียบวิธีการวิจัยที่ใช้ด้วย

1.2 การวิจัยอาศัยวิธีการหาเหตุผลสนับสนุนอย่างเป็นวิทยาศาสตร์⁽²⁾

วิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific method) ช่วยให้ผลงานวิจัยมีคุณค่า เพราะวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างปราศจากอคติส่วนตัว เป็นการมุ่งหาเหตุผลมาพิสูจน์ข้ออ้างด้วยการอาศัยทฤษฎีที่ยอมรับแล้วเป็นหลักในการอ้างอิง มีการตั้งและทดสอบสมมติฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหาข้อมูลสนับสนุนหรือคัดค้านข้อความสมมติที่ตั้งขึ้น วิธีการนี้จึงเป็นวิธีที่เชื่อถือได้ (reliable) กล่าวคือ ช่วยให้ข้อค้นพบที่ได้มีความแน่นอน สามารถได้คำตอบต่อปัญหาที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ

1.3 การวิจัยเป็นการค้นหาคำตอบต่อปัญหาที่ผู้วิจัยสงสัยใคร่รู้

ประเด็นสำคัญที่สุดของการวิจัย คือ จะต้องมีปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการเรียนรู้ หรือต้องการแก้ไข ดังนั้นก่อนจะทำการวิจัยเรื่องใด ผู้วิจัยควรตระหนักว่าปัญหาที่ตนกำลังสงสัยหรือต้องการคำตอบคืออะไร ในการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยจึงต้องพยายามจำกัดขอบเขตและตีประเด็นของปัญหาออกมาในรูปคำถามให้รู้ความมุ่งหมายและขอบข่ายอย่างชัดเจน ซึ่งในเรื่องนี้จะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นปัญหา สำหรับคำตอบที่ได้รับจากการวิจัยอาจจะออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกัน สุดแล้วแต่ความต้องการของผู้วิจัย โดยทั่วไปสิ่งที่ค้นพบจากการวิจัยจะพิสูจน์ให้เห็นถึงความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องของสมมติฐานที่ผู้วิจัยกำหนด ซึ่งสิ่งที่ค้นพบนี้ผู้วิจัยมักจะเสนอผลออกมาในรูปของการอธิบาย (explanation) ถึงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลของสิ่งที่ได้จากการศึกษาอันเป็นการชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์ในเรื่องนั้นมีอย่างไร หรือเพื่อประโยชน์ในการวิจัย ผู้วิจัยอาจวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ออกมาในรูปของการคาดคะเนหรือพยากรณ์ (prediction) ปรากฏการณ์ที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย ในบางกรณีข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยก็ยังมีส่วนสนับสนุนต่อการสร้างเสริมความรู้ (body of knowledge) ในลักษณะของการเสนอข้อเสนอ (proposition) ในรูปของแนวความคิดที่ควรนำมาพิจารณาเทียบกับทฤษฎีเดิมในเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจ และถ้าหากมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องก็อาจนำข้อเสนอนั้นขึ้นมาเป็นทฤษฎีที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป⁽³⁾

(2) สรุปจาก C.G.Hempel, *Aspects of Scientific Explanation* (New York : The Free Press, 1965), pp. 13 - 20.

(3) โปรดดู Fred Kerlinger, *Foundations of Behavioral Research* 2nd. ed. (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1973), pp. 5 - 8.

จากนี้จะเห็นว่าการวิจัยนั้นเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ที่จะช่วยให้นักวิจัยสามารถลำดับความคิดได้อย่างต่อเนื่องและมีระเบียบ การวิจัยจึงมิได้จำกัดวงอยู่แต่ในงานวิชาการดังที่เคยเข้าใจกันมาก่อน แต่ยังขยายวงกว้างออกไปครอบคลุมงานทางด้านกำหนดยุทธศาสตร์ การบริหารงาน และการให้บริการด้านต่าง ๆ ด้วย

2. ประเภทของการวิจัย

จากความหมายของการวิจัยที่กล่าวข้างต้น เราอาจจะแบ่งประเภทของการวิจัยออกได้หลายลักษณะด้วยกัน สุดแล้วแต่ว่าการแบ่งประเภทจะขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์อะไร แต่โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะแบ่งออกเป็นประเภทกว้าง ๆ 3 ประเภทคือ⁽⁴⁾

2.1 แบ่งตามความมุ่งหมายของการวิจัย

การแบ่งประเภทตามวิธีนี้ ดูที่จุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก ซึ่งจุดมุ่งหมายของการวิจัยมักจะมี 2 ประเภท คือ

ก. การวิจัยเบื้องต้น (Basic Research) การวิจัยแบบนี้เป็นไปในเชิงที่มุ่งแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ต้องการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ทดสอบหรือสร้างแนวความคิดที่จะอธิบายเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียด ลักษณะงานวิจัยแบบนี้จึงเป็นเพียงการสำรวจเบื้องต้น (Exploratory Research) หรือ เป็นการวิจัยในเชิงพรรณนา (descriptive research) เท่านั้นเอง

ข. การวิจัยประยุกต์ (Applied Research) เป็นการวิจัยเพื่อนำเอาผลไปใช้ในทางปฏิบัติ รูปงานวิจัยจึงมีลักษณะที่พยายามอธิบายให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่ต้องการเรียนรู้ด้วยการตรวจสอบหรือวินิจฉัย (diagnostic research) อย่างจริงจัง หรือในหลายกรณีก็มุ่งที่จะคาดคะเนความเป็นไปในอนาคตอีกด้วย ผลการวิจัยที่ได้จึงเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการ หรือเพื่อประเมินโครงการและวิธีการดำเนินงานว่ามีข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

2.2 แบ่งตามเทคนิควิธีในการวิจัย

เทคนิควิธีในการวิจัยแบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ การวิจัยแบบทดลอง และการวิจัยที่ไม่ใช่การทดลอง ซึ่งแต่ละประเภทก็มีหมวดหมู่ย่อย ๆ ลงไปอีก กล่าวคือ⁽⁵⁾

(4) ควรดู สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคนอื่น ๆ, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กทม : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2523), หน้า 12 21, K.F. Schussler, **Social Research Methods** (Bangkok : Institute of Public Administration, Thammasat University, 1964), pp. 30 40 and Cristina P. Parel, et. al Social Survey Research Design (Quezon City : Philippines Social Science Council, Inc., 1978) pp. 1 - 28.

(5) Cristina P. Parel, **op.cit.**, pp. 7 - 8.

ก. การวิจัยแบบทดลอง (Experimental Research) การทดลองเป็นวิธีการที่กำหนดขึ้นเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยสามารถควบคุมเงื่อนไข สภาวะการณ์ หรือตัวแปรต่าง ๆ ได้ โดยทั่วไปแล้ววิธีการนี้มักจะเป็นการทดลองในห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ หรือทางจิตวิทยา ผู้วิจัยอาจจะกำหนดให้ตัวแปรหรือเงื่อนไขที่ต้องการเรียนรู้มีสภาพคงที่หรือแปรเปลี่ยนได้ แล้วจึงบันทึกผลการวิจัยจากสิ่งที่ตนค้นพบ นอกจากนั้นในบางกรณีผู้วิจัยอาจทำการวิจัยนอกห้องทดลอง แต่เป็นการทดลองในสนาม (field experiment) ตัวอย่างเช่น การวิจัยพันธุ์พืชใหม่ เช่น ยางพารา หรือข้าวพันธุ์ใหม่ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องออกไปทดลองในสวนยาง หรือนาข้าวจริง ๆ

ข. การวิจัยที่ไม่ใช่เป็นการทดลอง (Nonexperimental Research) การวิจัยประเภทนี้มีลักษณะตรงข้ามกับการวิจัยแบบทดลองในสาระสำคัญคือ ไม่มีการควบคุมตัวแปรที่ต้องการตรวจสอบ แต่ผู้วิจัยพยายามที่จะแสวงหาความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมาก่อนที่จะเริ่มทำการสังเกต จะเห็นว่าการวิจัยแบบทดลองนั้น ผู้วิจัยจะบันทึกผลที่เกิดขึ้นในขนาดมากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้ว

2.3 แบ่งตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การแบ่งแบบนี้ดูที่วิธีที่นักวิจัยใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นหลัก โดยทั่วไปนั้นมักนิยมแบ่งดังนี้⁽⁶⁾

ก. การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการสำรวจค้นคว้าจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ (published sources) หรือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในบางกรณีก็เรียกว่าการวิจัยแบบห้องสมุด (library research) เป็นที่น่าสังเกตว่าการวิจัยเอกสารมักจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของงานวิจัยทุกประเภท

ข. การวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) เป็นการออกไปค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลในสนาม เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงจากกลุ่มประชากรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยความมุ่งหวังว่าข้อมูลที่ได้รับจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

ค. การวิจัยโดยการสังเกต (Observatory Research) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยการที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้ แล้วสังเกตถึงสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น การศึกษาถึงวิธีการปฏิบัติงานของพนักงานโรงงานทอผ้า ผู้วิจัยอาจเข้าไปร่วมปฏิบัติงานกับพนักงานของโรงงานนั้นด้วย เป็นต้น

ง. การวิจัยโดยการสำมะโน (Census) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจากจำนวนหน่วยที่ต้องการศึกษาทั้งหมด ปกติแล้วเป็นวิธีที่หน่วยงานทางสถิติของรัฐบาลจะใช้เพื่อจะได้ข้อมูล

⁽⁶⁾ ดู จุมพล สวัสดิยากร, *หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, 2520), หน้า 18 - 30.

เกี่ยวกับประชากรในแต่ละช่วงเวลา (ปกติกำหนดเป็นช่วง เช่น ทุก ๆ 5 ปี หรือทุก ๆ 10 ปี) ตัวอย่างเช่น การสำมะโนประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หรือการสำมะโนเกษตร ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

จ. การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่กำหนดแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างเฉพาะเจาะจง แล้วจึงพยายามหาข้อสรุปทั่วไป (generalized) เพื่ออธิบายถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกับกรณีที่ศึกษา เป็นวิธีการที่ใช้มากในทางธุรกิจ

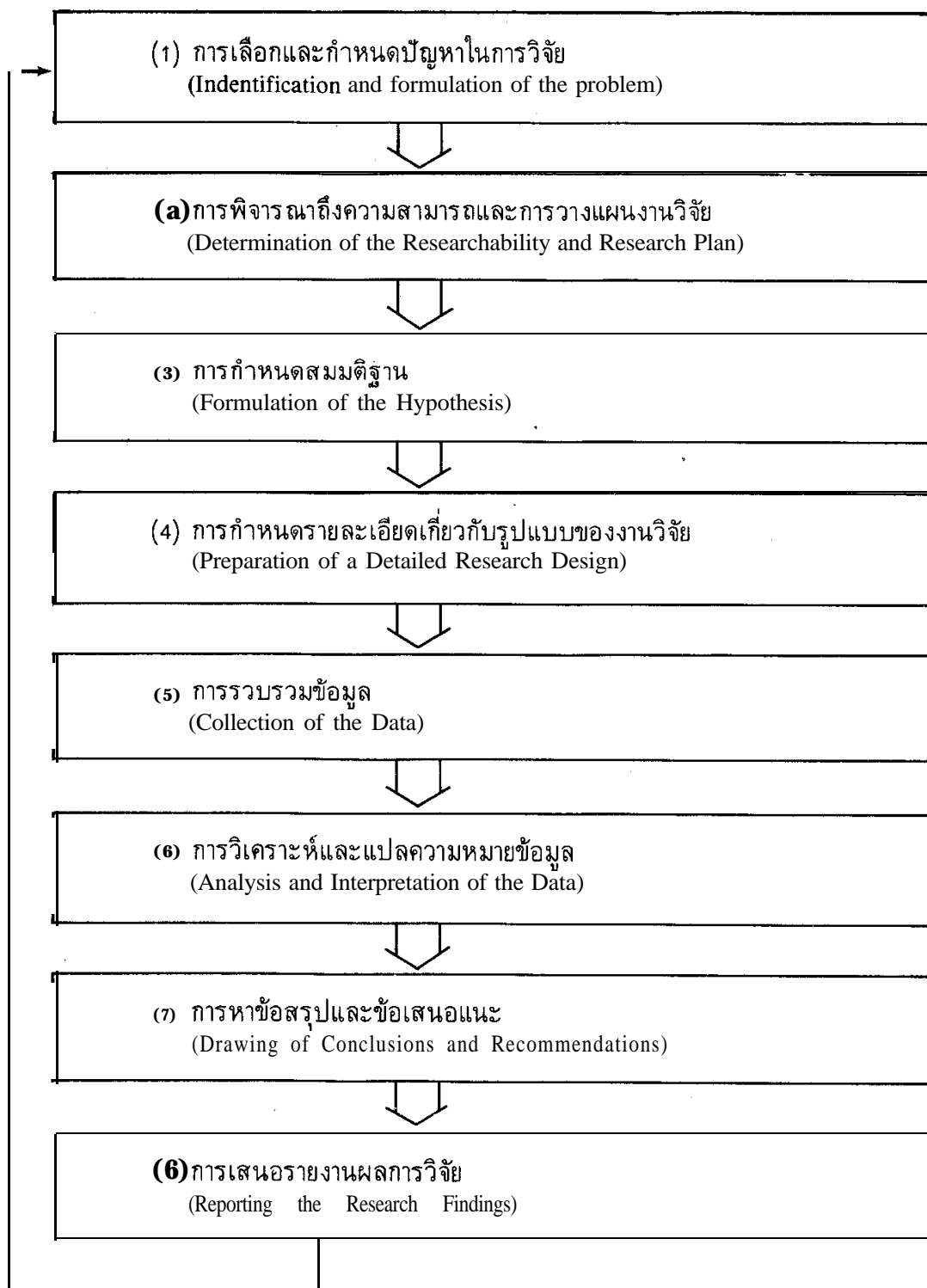
3. รูปแบบและขั้นตอนของการวิจัย

ดังได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า การวิจัยจะต้องกระทำอย่างมีระเบียบแบบแผนและเป็นขั้นตอน โดยส่วนใหญ่แล้วเราสามารถกำหนดขั้นตอนของการวิจัยได้หลายวิธี แต่ที่นิยมกระทำกันมักจะประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

- 3.1 การเลือกและกำหนดปัญหาในการวิจัย
- 3.2 การพิจารณาถึงความสามารถในการวิจัยและวางแผนงานวิจัย
- 3.3 การกำหนดสมมติฐานในการวิจัย
- 3.4 การกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบของงานวิจัย
- 3.5 การรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์และแปลความข้อมูล
- 3.7 การหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ
- 3.8 การเสนอรายงานผลการวิจัย

ขั้นตอนเหล่านี้กำหนดขึ้นตามลำดับจากจุดเริ่มต้นไปจนถึงการระงับท้าย ด้วยการคำนึงถึงความกระตือรือร้นและความง่ายที่จะดำเนินงานวิจัยให้เสร็จสิ้น ขั้นตอนเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม บางขั้นตอนสามารถดำเนินไปพร้อม ๆ กันได้ สุดแล้วแต่ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ของผู้วิจัย และในแต่ละขั้นตอนนั้น ก็มีรายละเอียดต่าง ๆ ค่อนข้างมากซึ่งจะได้อธิบายในบทต่อไปทั้งในแง่ของวิธีการและปัญหาที่นักวิจัยอาจจะต้องเผชิญ

สำหรับขั้นตอนนี้อาจจะเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

4. ขอบเขตของการวิจัยทางการเงินธุรกิจ

สำหรับขอบเขตของการวิจัยทางการเงินที่จะศึกษาในวิชานี้ ได้แก่ การศึกษาจากกรณีศึกษา (Case Study) ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างของธุรกิจที่เคยดำเนินงานมาแล้วประสบความสำเร็จและความล้มเหลว โดยมีข้อมูลทั้งเชิงพรรณนา และเชิงสถิติ ทั้งหมดหรือบางส่วนของธุรกิจนั้น แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์ โดยการกำหนดเป็นประเด็นปัญหาจากสาระสำคัญของกรณีศึกษานั้น และนำวิธีการวิเคราะห์ทางการเงิน วิธีการต่าง ๆ มาวิเคราะห์จากข้อมูลที่กำหนดให้อีกทั้งจะต้องพยายามศึกษาเปรียบเทียบกับธุรกิจอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงกัน เพื่อหาทางออกในการตัดสินใจให้ได้วิธีที่ดีที่สุด

สิ่งสำคัญที่ผู้ศึกษาต้องตระหนักถึงก็คือ การศึกษากรณีศึกษาหนึ่ง ๆ นั้นต่างมีขอบเขตจำกัดอยู่ โดย ข้อมูล รายละเอียดของกรณีศึกษานั้น ๆ การนำวิธีการมาวิเคราะห์ควรเลือกใช้วิธีการที่ดีที่สุด และถูกต้องกับประเด็นปัญหาของกรณีศึกษานั้นมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อประหยัดเวลาและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และผู้วิเคราะห์จะต้องพิจารณาทั้งในทุก ๆ ด้านเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยไม่ต้องพะวงถึงคำตอบว่าจะออกมาอย่างไร เพราะถ้าเป็นการศึกษาอย่างถูกต้องแล้ว คำตอบที่ออกมาอาจมีมากกว่า 1 คำตอบ แต่การตัดสินใจจะอยู่ตรงคำตอบที่มีเหตุผลมากที่สุด